

Oponentský posudek bakalářské práce Veroniky Böhmové *Kritická edice vybraných vánočních písní V. K. Holana Rovenského*

Jádrem bakalářské práce Veroniky Böhmové je transkribovaná edice pěti písní z vánočního oddílu kancionálu *Capella regis musicalis* včetně notového doprovodu. Kromě textů tradičně doprovázejících odbornou práci (závěru, seznamu pramenů a literatury a příloh) je edice doplněna úvodní jazykovou studií, transliterací písní, ediční poznámkou a katalogem editovaných písní.¹ Jedním z cílů edice, již sama autorka označuje jako kritickou s prvky čtenářské (z důvodu „praktického využití laickou veřejností“, s. 7), je „překročit omezení daná hranicemi jednotlivých disciplín“ (t.), tedy – mými slovy – otestování interdisciplinárního přístupu. V porovnání s ostatními stávajícími přístupy k dílu Holana Rovenského (např. přístupem historickým nebo literárněvědným) autorka označuje svou metodu ediční přípravy jako lingvisticko-muzikologickou.

Ediční příprava starého textu v rámci kvalifikační práce je obecně nesmírně obtížná. Autorka takové práce stojí před úkoly najít a vysvětlit jazykové zvláštnosti textu, odlišit je od jevů grafických a provést vedle transliterace – pokud se s ní autorka „nespokojí“, což není případ V. Böhmové – kvalifikovanou transkripci. Identifikace jazykových zvláštností barokního textu předpokládá práci s mnoha typy různých příruček, jako jsou historické mluvnice; soudobé jazykové příručky; historické slovníky, pohříchu obvykle zachycující (především) slovní zásobu jiné epochy vývoje češtiny; popisy dobového jazyka v monografiích (různé úrovně) nebo edičních poznámkách; dialektologické práce aj. Na tomto místě je autorku třeba pochválit za práci s rozsáhlým souborem relevantní odborné literatury (doplnit by snad bylo bývalo možno ještě edice O. Koupila či práce Č. Zibrta, ale to není výtka, spíš tip pro autorku do budoucna).²

Autorčin ediční přístup nemohu, také v souvislosti s výše popsaným hledáním řešení v různých příručkách, charakterizovat jinak než jako hybridní, aniž bych se tak o něm chtěl vyjádřit a priori negativně. Autorka se snaží zachovat podoby, pro něž najde odůvodnění (jak lze očekávat, problematické jsou z jevů především grafických předpony *s-*, *z-*, *vz-*, majuskule, srov. s. 37n., a interpunkce, z jevů především jazykových pak působí největší ediční obtíže zachycení vokalické kvantity). V některých případech by však bylo potřeba pečlivější zkoumání, zda se zrovna argumentuje starou, humanistickou, barokní, nebo novou češtinou, nebo dialektu, a nakolik je tato argumentace pro jazyk Holana Rovenského udržitelná. Musím tedy položit otázku, nakolik je pro jazyk jednoho autora přínosné vzít za bernou minci podoby doložené ze severní poloviny východomoravských dialektů (s. 40) a z východočeských nářečí (např. s. 42). A co je důležitější: domnívám se, že lze nalézt odůvodnění i pro některé z jevů, které autorka emenduje, především pro délku *á* v tvarech *dvořáné* a *vladářství* (s. 41 a 48n.).

I jiné autorčiny interpretace nálezů z příruček jsou problematické. (Přitom vysoce oceňuji, že autorka s takovým množstvím zdrojů pracovala!) Dvě jednotlivosti:

- psaní *ovotce* – podle citované M. Janečkové se skupina *tc* vyslovuje jako dlouhé *c* (srov. pozn. 12 k edici); myslím, že se přijímá názor, že jde o pravopisnou hyperkorektnost;

- využívání a zkracování slovníkových definicí z ESSČ, *Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny*, a hlavně Šimkova *Slovníku staré češtiny* ve vysvětlivkách k edici – např. v poznámkách k edici písně [*Ó Ježíši děťátko spanilé*] (nečísł.) se význam slova *čížek* vysvětluje s odvoláním na ESSČ jako „drobný zpěvný pták“:

¹ Nutné uspořádání práce do několika velice různých oddílů vede k tomu, že se někdy některé nejasné věci osvětlují až o několik (desítek) stran dále: prospělo by např. vyjmenování písní vybraných k edici hned v Úvodu, aby se čtenář v navazující jazykové studii neztrácel, apod.

² Jen jednu poznámku: je dobře, že autorka čerpá i z „věcí“ nejaktuálnějších, z handoutů k přednáškám (např. P. Koska, M. Škarpové) z posledních let, avšak tyto handouty je třeba citovat *titulem*, nikoliv jen charakteristikou „Prezentace na Kruhu přátel českého jazyka“ ap. a datem.

chápu – autorkou proklamovaný – popularizační účel edice, ale upozorňuji, že takováto hrubě nepřesná reprodukce definice je směrem k autorům uvedeného slovníku nefér.

Pro transkripci (srov. zejm. s. 31 a 36n. práce) nebyla podle mého názoru dostatečně vymezena hranice mezi grafikou a jazykem. Chápu samozřejmě, o jak obtížný jde úkol, a dobře vím, že se jednotlivá přijatelná řešení mohou hodně rozcházet – proto nemám v úmyslu kritizovat každou zvolenou jednotlivost, chci pouze obecně upozornit na nejednotnost v zacházení s jevy, které aspoň já považuji za typově stejné. Chválím autorku za transkripční řešení *ú* v sekundárně zdloužených zakončeních imperativu typu *nekupúj*, za diskusi o transkripci slova *Ejipt* (s. 37), za využití postřehu, že kvantita v barokních kancionálech není závislá na rýmu (s. 40), a mnohé jiné vhodně aplikované dílčí poznatky. Za nedůsledné naopak považuji transkripční zásady slov cizího původu (s. 37), protože zásadu aplikovanou na jednu skupinu slov by šlo stejně dobře aplikovat na slova z jiné skupiny, kde se však při transkripci postupuje opačně.³

Dále k práci uvádím dvě výhrady obecnější, spíše terminologické než věcné:

- Vzhledem k nejasným a matoucím autorčiným formulacím na s. 9 nemohu nepoložit následující dotaz: vysvětlíte, co je to *grafém* a jak budete (naopak) mluvit o (různých zachycených hlásky/hlásek pomocí) *s, f, š, ff* atd. K němu připojuji ještě jednu jinou otázku terminologickou: proč označujete slova *papouškové* a *pštrosové* jako *exotismy* (s. 12/13)?

- Rád bych korigoval autorčinu představu, jež se objevuje na více místech práce: dobové mluvnice nepopisují spisovný jazyk dávných dob, jak píše, ale pouze představu svého autora o kultivovaném jazyce (srov.: „vývoj spisovného jazyka tak, jak jej popisovaly dobové mluvnice“, s. 29; podobně na s. 11).

Po typografické stránce je práce téměř bezvadná, po pravopisné ucházející (spojovací výraz píšeme *zato*, ne *za to*, s. 12, titul *Ph.D.* je třeba oddělit čárkami z obou stran, t., ve spojení místa a data (u podpisu) neodděluje tyto dvě části čárkou, slovo *kúr* píšeme s *ú*, s. 25, píšeme *holanovská*, ne *Holanovská problematika*, s. 27, aj.). Po stránce formulační je kvalita práce pouze uspokojivá, srov. jenom (*zpracovaný materiál může*) **nabýt ambice** (s. 7), (*podoba jazyka*) je **vyložena** v publikaci ... (s. 10), z odborných otázek je problematické např. **dobově chybné nedodržování mezer mezi hranicemi slov** (s. 8);⁴ jako jazykovou zajímavost uvádím užití výrazů z hudebního slangu *křížky* a *běčka* (nečísl. strana předmluvy k edici).

Kvalitu muzikologických pasáží v práci nejsem schopný posoudit. Oceňuji dobře zpracovaný a přehledný závěr práce. V souvislosti s výhledy, jimiž tento závěr končí, bych si dovolil autorce položit ještě jednu otázku: nechtěla byste v diplomové práci navázat na připravovanou Kalistovu edici daného kancionálu (srov. s. 27)?

Předložená práce Veroniky Böhmové splňuje požadavky kladené v ÚČJTK na bakalářské práce. Představuje odvážný pokus o interdisciplinární komentovanou edici, pokus v mnoha směrech zdařilý, avšak neprostý nedostatků, mnohdy vzhledem k obtížnosti práce pochopitelných. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako velmi dobrou nebo dobrou podle průběhu obhajoby a způsobu autorčina vypořádání se s výše uvedenými – a případnými dalšími – dotazy a připomínkami.

V Kubšicích/Rachlově 14. srpna 2013

Mgr. František Martínek

³ Viz: „grafická podoba podává údaj o stupni [...] zdomácnění“, příklady *Kayfáš*, *Messiáš*, *mirrha*; „po sykavkách upravujeme psaní *i/y* podle pravidel jazyka, ze kterého dané slovo pochází“, *Dominicy* → *dominici*, *Syona* → *Siona*, *Cýsař* → *Císař*, „měníme *i/y* ve vžitých latinských jménech“, *Maria*, *Kristus*; vše na s. 37.

⁴ Polemizovat by se dalo s mnoha autorčinými formulacemi, ale vzhledem k tomu, že v nich výrazně převažují potíže formulační nad věcnými, spokojuji se s vyznačením problematických míst v tištěném exempláři práce.